

בית הספר לאמנויות
החוג למוסיקה

יום רביעי, 7 בינואר 2015, בשעה 19:00
במשכן לאמנויות ע"ש ד"ר ראובן הכט, אודיטוריום 207

מוסיקה לשלישיית פסנתר

בנגינת

שלישיית הפסנתר אמסטרדם

קלרה וירץ (Klára Würtz), פסנתר
ג'ון ברקהמר (Joan Berkhemer), כינור
נדיה דוד (Nadia David), צ'לו

בתכנית:

אנטון ארנסקי (Anton Arensky): שלישיית פסנתר מס' 1, ברה מינור, אופ' 32 (1894)
עופר בן-אמוץ: שלישיית אודסה, לזכרו של יוסף דורפמן (2013)

*** הפסקה ***

פרנץ שוברט: שלישיית פסנתר בסי במול מז'ור, אופ' 99, ד' 898 (1828)

משך הקונצרט כשעתיים

אנטון ארנסקי (Anton Arensky, 1861-1906): שלישיית פסנתר מס' 1, ברה מינור, אופ' 32 (1894)

<i>Allegro moderato</i>	i
<i>Scherzo</i>	ii
<i>Elegia</i>	iii
<i>Finale</i>	iv

אנטון ארנסקי נולד בנובגורוד (Novgorod), רוסיה, והיה מלחין, פסנתרן ומנצח. למד אצל רימסקי-קורסקוב בקונסרבטוריון בסנט פטרסבורג, החל ב-1879. מיד עם סיום לימודיו התמנה לפרופסור בקונסרבטוריון במוסקבה. עם תלמידיו נמנו רחמיניוב, סקריאבין וגלייר (Reinhold Glière). במוסקבה רקם קשרים אמיצים עם צ'ייקובסקי וטאנייב (Sergei Taneyev). ב-1895 עקר ארנסקי לסנט פטרסבורג והתמנה למנהל של הקפלה האימפריאלית בעיר. ב-1901 פרש לגמלאות ומאז התמסר לקומפוזיציה. נודע בהתמכרותו לשתיינות ולהימורים. מת משחפת, בבית חולים לחולי נפש ליד טריוקי (Terioki, פינלנד; כיום זלנוגורסק, Zelenogorsk, רוסיה).

בשלישיית הפסנתר מס' 1 מאת ארנסקי ניכרת מאוד השפעתו של צ'ייקובסקי. בפרק הפותח, בהופעתו הראשונה של הנושא הראשון, נעדר הצ'לו, כייצוג של הסתלקותו של האדם שהיצירה הוקדשה לזכרו – קרל דוידוף (Karl Davidoff, צ'לן, מנהל הקונסרבטוריון בסנט פטרסבורג בזמן שארנסקי למד בו. כמובן, הצ'לו מגלם את הנושא השני במלוא יכולותיו האקספרסיביות, ובקודה מבוצע הנושא הראשון בנגינת הצ'לו כמונולוג מקונן.

חטיבת הטריו בפרק השני מבשרת את סגנון הכתיבה של ארנסקי בשלהי ימיו, ב"מוסיקה הסאלונית" שחיבר. לבה של היצירה הוא, כנראה, הפרק השלישי – אלגיה או קינה לזכרו של דוידוף – ובפרט חלקה האמצעי, על המהלכים ההרמוניים המיוחדים שבו. הפרק הרביעי הוא פולונז. החטיבה האמצעית של האלגיה והנושא הראשי מן הפרק הראשון שבים ומופיעים בפרק כזיכרונות חולפים.

עופר בן-אמוץ (נולד ב-1955): שלישיית אודסה, לזכרו של יוסף דורפמן (2013)

תפילה – אלוהינו ואלוהי אבותינו	i
אלגיה (זיכרונות, מרים ומתוקים)	ii
אינטרמצו: טנגו דורפמן – <i>Allegro moderato</i>	iii
<i>Recitative and Toccata Exorcista</i>	iv

עופר בן-אמוץ נולד בחיפה והופיע לראשונה כפסנתרן סולן בגיל תשע. בגיל שש זכה בפרס הראשון בתחרות "חת" לפסנתר. הוא החל ללמוד קומפוזיציה ותיאוריה של המוסיקה אצל יוסף דורפמן באקדמיה למוסיקה ע"ש רובין בתל-אביב, והמשיך את לימודיו בקונסרבטוריון של ג'נבה ובאקדמיה למוסיקה בדטמולד (Detmold), גרמניה. ב-1987 עבר לארה"ב, למד אצל ג'ורג' קראמב באוניברסיטת פנסילבניה, וסיים את לימודי התואר השלישי בקומפוזיציה. כיום הוא משמש פרופסור לקומפוזיציה ותיאוריה וראש מחלקת המוסיקה בקולורדו קולג'.
ותיאוריה וראש מחלקת המוסיקה בקולורדו קולג'.

יצירותיו של בן-אמוץ מבוצעות באולמות קונצרטים ובפסטיבלים ברחבי העולם. הוא זכה, בין היתר, בתחרות בינלאומית בווינה (1994), בפרס הזהב בתחרות רודפורט בדרום-אפריקה (1993), בתחרות הבינלאומית לקומפוזיציה לחליל בקובה, יפן (1991) ובפרס קאבאנה (1988). בן-אמוץ הוא חבר המרכז ליצירה ולתרבות יהודית ומשנת 1997 משמש כמנהלו האמנותי של מרכז זה באמריקה הצפונית.

במסורת המוסיקלית הרוסית נהוג לחבר שלישיית פסנתר לזכר אמן דגול, מורה דרך או חבר יקר שהלך לעולמו. כך כתב צ'ייקובסקי את *שלישיית הפסנתר בלה מינור*, אופ' 50 (הנקראת "לזכרו של אמן גדול") והקדיש אותה לפסנתרן המנוח ניקולאי רובינשטיין. *שלישיית הפסנתר מס' 1*, ברה מינור, אופ' 32, מאת ארנסקי נכתבה לזכרו של הצ'לן הרוסי קרל דוידוף, והשלישייה המונומנטלית, אופ' 67, מאת שוסטקוביץ' חוברה לזכרו של ידידו הקרוב ביותר איוואן סולרטינסקי (Ivan Sollertinsky) שנפטר בפתאומיות בגיל 41.

שלישיית הפסנתר שלי מוקדשת לזכרו של מורי וחברי היקר יוסף דורפמן, אשר נפטר לפתע ביוני 2006, במהלכו של רסיטל פסנתר שביצע בלוס אנג'לס. יוסף דורפמן נולד ב-1940 באודסה, ערש הולדתה ומוקד חשוב של התנועה הציונית ושל תחיית התרבות היהודית. לכן, בחרתי לקרוא ליצירה *שלישיית אודסה*.

המוטיב הראשי, המאגד את החומר המוסיקלי, הוא מוסיקליזציה של השם דורפמן – דו-רה-פה-מי-לה. הפרק הראשון מבוסס על הקטע הליטורגי "אלוהינו ואלוהי אבותינו". הוא מעלה רצי'טטיב רפסודי, כמוטיבים של תפילה. הפרק השני אפל, רומנטי ו"שופני" במידה מסוימת. הפרק השלישי, אינטרמצו, הוא טנגו, העושה שוב שימוש במוטיב 'דורפמן' כרעיון מנחה. הפרק האחרון מושתת על תפילה ומודוסים יהודיים. הוא מוליך מרצי'טטיבים איטיים וקטעים דמויי-תפילה, דרך פיתוח דרמטי וריתמי, אל התפרצות רמה של תרועות שופר. הפרק מסתיים בתפילת זיכרון איטית, חרישית ושלווה. השלישייה זכתה בפרס המלחינים מטעם האיגוד הממלכתי של המורים למוסיקה בקולורדו.

(ע' בן-אמוץ)

פרנץ שוברט (Franz Schbert, 1831-1797): שלישיית פסנתר בסי במול מז'ור, אופ' 99, ד' 898 (1828)

<i>Allegro moderato</i>	i
<i>Andante un poco mosso</i>	ii
<i>Scherzo-Trio</i>	iii
<i>Rondo: Allegro vivace</i>	iv

רוברט שומן כתב על השלישייה: "מבט אחד לשלישייה של שוברט, והדחיפות האומללה של האנושות מתפוגגת, והעולם קורן שוב רענן וחדש." כמוכן, הדברים נכתבו תחת הרושם של מותו הפתאומי של שוברט. הפרק הראשון של השלישייה כתוב בצורת סונטה, ומצטיין – כדרכו של שוברט – בהנגדת הנושאים ובפיתוח המשמעותי שלהם, לפרטי פרטיהם ובפרישה רבת-רגישות ומעודנת בזמן. הנושא שפותח את הפרק הראשון קובע את הלך הרוח השורר בפרק כולו – דופק יציב, מקצבים נקודים, סירוגין של קבוצות של שניים ושלושה צלילים, וקפיצות של אוקטבות בעלייה בבס. בפרק זה

מתגלה שוב יכולתו של שוברט להפוך סולמות צפויים (כאן: פה מז'ור) לבעלי צלצול זר ומיוחד במינו. מעברים לסולמות זרים בקלות מוליכת-שולל שבים ומופיעים במהלך הפרק. שיא דינמי בלה במול מז'ור נמצא עוד בקודה.

צורת הפרק השני ABA. חלקיו החיצוניים ליריים כולאים אפיזודה סוערת – מקטע ריקודי, רווי סינקופות והימנעות מקדנצות. החזרה לחלק הלירי מתרחשת בסולם בלתי צפוי – לה במול מז'ור. פרק הסקרצו מעיד על יכולתו של שוברט לפתח תנועה סוחפת מרעיון מלודי-ריתמי יחיד. להלכה, צורתו של פרק הסיום היא רונדו, ולמעשה, סונטה בלתי שגרתית. ממדי הפרק ניכרים ויש בו חזרה של כל המאפיינים העיקריים מן הפרקים הקודמים. אחד מן הרגעים יוצאי הדופן בפרק הוא באמצע התצוגה, אפיזודה בנגינת טרמולו בירידה, הנתמכת בהרמוניות משונות. עוד רגע כזה הוא המודולציה הפתאומית ממש לפני סיום התצוגה והרפריזה. חטיבת הפיתוח נפתחת ברה במול מז'ור והיא בבחינת ריקוד וינאי טיפופי. ריקוד זה חוזר ומופיע בקודה, בסולם סול במול מז'ור, וכאילו גורר את המהלך לאפיזודה נוספת, אלא שמרוץ מהיר במיוחד לקראת הסיום מייצב את הסולם הראשי ונועל את היצירה.

שלישיית הפסנתר אמסטרדם נוסדה ב-1990 על ידי הפסנתרנית קלרה וירץ, הכנר ג'ון ברקהמר והצלילית נדיה דוד. באמצעות מיזוג כישרונותיהם המוסיקליים הם יצרו שלישייה משובחת, שנחלה הכרה והערכה. השלישייה הופיעה על בימות נחשבות בהולנד (למשל, מדי שנה בקונצרטחבאו), בריטניה, צרפת, איטליה, יוון, גרמניה, אוסטריה, ספרד, קולומביה וארצות-הברית (בגלריה לאמנות Corcoran בוושינגטון DC, בקארנגי הול ועוד). הקונצרטים הביצוע השלישייה והתקליטורים בנגינתה (שלישות הפסנתר מאת מנדלסון, שלישות הפסנתר מאת שוברט) זוכים לתשבוחות מהללות.

קלרה וירץ נולדה בבודפשט ובגיל חמש החלה לנגן בפסנתר. בגיל 14 התקבלה ללימודים באקדמיה למוסיקה על-שם ליסט בעיר הולדתה, ולמדה במחלקה לילדים מחוננים במיוחד. אחר כך למדה במוסד אצל קושיץ (Zoltán Kocsis), רנדוש (Ferenc Rados), קורטאג (György Kurtág) ושיף (András Schiff). ב-1985 זכתה בתחרות הפסנתר על-שם אטורה פוצולי (Ettore Pozzoli) במילאנו. ב-1988 נמנתה עם הזוכים בפרסים בתחרות הפסנתר הבינלאומית בדבלין. מ-1991 היא מופיעה רבות ברחבי ארצות-הברית וקנדה. כסולנית, נגינת הבכורה שלה באמריקה הצפונית הייתה בנגינת *קונצ'רטו מס' 3* מאת בטהובן עם התזמורת הפילהרמונית הצ'כית בניצוח בלוהלאבק (Jiří Bělohávek). היא נגינה רסיטלים חשובים במרכז קנדי ובפסטיבל ראווניה (Ravinia), שיקגו. ב-2001 ניגנה לראשונה עם תזמורת הקונצרטחבאו באמסטרדם, בניצוח פרנץ (Justus Frantz), את הקונצ'רטו לפסנתר מאת שומן.

וירץ מנגנת בדואט עם הצלילית הישראלית תימורה רוסלר וניגנה עם כנרים שונים, וביניהם ז'אנסן (Janine Jansen) ומכטיין (Dmitri Makhtin). היא הקליטה כעשרים תקליטורים, וביניהם כל הסונטות לפסנתר מאת מוצרט, מבחר מן הסונטות לפסנתר מאת שוברט ויצירות לפסנתר מאת שומן.

ב-2003 הופיעה לראשונה באולם הקונצרטים בבוסטון ובקארנגי הול בניו-יורק – עם התזמורת הסימפונית של בוסטון בניצוח הייטינק (Bernard Haitink). ב-2004 ניגנה את הקונצ'רטו לפסנתר מאת ראוול עם תזמורת פסטיבל בודפשט בניצוח פישר (Iván Fischer) בקונצרט שנערך תחת כפת שמיים בכיכר המרכזית בבודפשט, לפני כ-30,000 איש. ב-2006 הוזמנה להגיש רסיטל מיצירות מוצרט בפסטיבל זלצבורג. היא משמשת פרופסור לנגינת פסנתר בקונסרבטוריון לאמנויות באוטרכט, ומתגוררת באמסטרדם.

ג'ון ברקהמר הוא כנר בעל מוניטין בינלאומיים. כסולן, ניגן עם תזמורת הקונצרטחבאו, התזמורת הפילהרמונית של רוטרדם, התזמורת הקאמרית ההולנדית, תזמורת צפון-הולנד ותזמורת סימפוניה הולנד, תחת שרביטם של פורנה (Jean Fournet), בור (Ernest Bour) וזימן (David Zinman). כסולן וכנגן של מוסיקה קאמרית הוא הקליט תקליטורים רבים וערך מסעות קונצרטים ברחבי העולם. ב-1986 הוענקה לו מלגה מטעם משרד התרבות ללימודי ניצוח בפריס – עם ברזן (Leon Barzin) ופורנה. ב-1995 ערך את הופעת הבכורה שלו כמנצח באופרה האיטלקית באמסטרדם, ובעקבותיה הוזמן לנצח על תזמורות חשובות. ב-1999 התמנה למנצח הראשי של תזמורת זויס (Zeeuws). כמנצח אורח הופיע עם תזמורות רבות באירופה. ברקהמר פעיל גם כמלחין. הוא חיבר מוסיקה קאמרית, אופרטה, שירים, יצירות לתזמורת ומוסיקה לרדיו ולטלוויזיה. עיבוד שיצר לתזמורת כלי-קשת *לסונטה* בסי מינור מאת ליסט בוצע על ידי הקאמרטה של ברן (Bern) במסע קונצרטים שערכה ב-1992 ברחבי ארצות-הברית.

נדיה דוד החלה בלימודי מוסיקה כבר בגיל צעיר במכללה למוסיקה על-שם ז'ורז' אנסקו (George Enescu) בבוקרסט (Bucharest), רומניה. ב-1972 היגרה לישראל ולמדה באקדמיה למוסיקה על-שם רובין בתל-אביב, אצל פרופ' עוזי ויזל ופרופ' רמי שבלוב. ב-1973 עקרה להולנד והתקבלה לכיתת הכנרים הסולנים של פרופ' דקרוס (Jean Decroos) בקונסרבטוריון על-שם סווילינק (Sweelinck) באמסטרדם. היא השלימה את לימודיה בהצטיינות יתרה. היא המשיכה ולמדה במשך כשנה, ב-1978, אצל נאווארה (André Navarra) בדטמוולד, גרמניה, ואצל אדולסקו (Radu Adulescu). נדיה דוד זכתה ב-1982 ב"פרס המציאות" מטעם הממשלה ההולנדית. הופעת הבכורה שלה עם תזמורת הקונצרטחבאו בשנה שאחר כך נחלה הצלחה עצומה. היא הופיעה על מיטב הבימות ברחבי העולם כולו. היא ניגנה בדואו עם הפסנתרן דה גרוט (Cor de Groot) ועם הפסנתרנית שפירו (Fanja Shappiro). היא הקליטה לתחנות שידור שונות בהולנד, בישראל ובארצות-הברית. במהלך השנים ניגנה כחברה באנסמבלים קאמריים שונות. כמו כן, היא שיתפה פעולה עם רקדנים ויצרה עבודות מולטי-מדיאליות. נדיה דוד משמשת מורה ראשית לצ'לו באקדמיה לאמנויות באמסטרדם. היא גם ערכה מחקר מקיף ב"שיטת פלדנקרייז".

האירועים הקרובים:

11.1.2015 בשעה 19:00, באודיטוריום מוזיאון הכט, **קונצרט ג'אז**

בנגינת שלישיית אופיר שורץ

14.1.2015 בשעה 19:00, באודיטוריום 207 במשכן לאמנויות ע"ש ד"ר ראובן הכט,

ריטל פסנתר, בנגינת ורה הסו (Vera Hsu, טייואן)

בתכנית יצירות מאת באך, בטובן, בראמס וסאנג-ין הסו (Sung-jen Hsu)

כדי לקבל הזמנות לכל אירועי בית הספר לאמנויות – קונצרטים, תערוכות והצגות –

כתבו בבקשה ל-gmichal@univ.haifa.ac.il והצטרפו לרשימת התפוצה.

בית הספר לאמנויות, אוניברסיטת חיפה

המשכן לאמנויות ע"ש ד"ר ראובן הכט

